

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku S. K.
z udziałem D. w M.
o wypisanie z domu pomocy społecznej,
na posiedzeniu niejawnym 24 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie
od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 27 maja 2022 r., sygn. akt II Ca 362/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Poznaniu na rzecz adwokata B. B. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczynie z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 27 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił apelację wnioskodawczynie S. K. od postanowienia Sądu Rejonowego w Kościanie z 5 stycznia 2022 r., którym oddalony został jej wniosek o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu opieki społecznej.

U podstaw oddalenia wniosku i apelacji legło stwierdzenie, że nie nastąpiła zmiana okoliczności, która uzasadniałaby zmianę orzeczenia o przyjęciu wnioskodawczynie do domu pomocy społecznej, a jej dobro za taką zmianą nie

przemawia (art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2123 – dalej: „u.o.z.p.”)

Sądy obu instancji wskazały, że wnioskodawczyni zasadności wniosku upatrywała w możliwości zamieszkania z A. S., również przebywającą w D. w M., i jej partnerem H. S., który deklarował chęć opieki nie tylko nad swoją partnerką, lecz również wnioskodawczynią. Zdaniem Sądów *meriti* ustalony w sprawie stan faktyczny, nie pozwala jednak na stwierdzenie, aby H. S. miał wgląd w potrzeby wnioskodawczyni i zakres wymaganej nad nią opieki. Nie potrafił przedstawić zasad, na jakich wnioskodawczyni miałyby wspólnie zamieszkiwać z nim i A. S., a przy tym odmówił kuratorowi wstępu do mieszkania, w którym wnioskodawczyni miałyby zamieszkać i które nie jest przez niego na bieżąco opłacane. Nie przejął nawet – mimo wielokrotnych deklaracji - opieki nad swoją partnerką A. S. i nie zawarł z nią związku małżeńskiego. Nie jest zatem jasne w jaki sposób byłby w stanie sprawować nad wnioskodawczynią faktyczną pieczę i nadzór, którego wymaga jej stan zdrowia psychicznego. Wnioskodawczyni cierpi na zaburzenia efektywne dwubiegunowe oraz upośledzenie umysłowe w postaci niepełnosprawności umysłowej w stopniu lekkim. Prawidłowo funkcjonuje w ramach opieki instytucjonalnej, a pozbawienie jej tego rodzaju opieki przez zmianę orzeczenia o umieszczeniu jej w domu pomocy społecznej stanowiłoby na chwilę obecną realne zagrożenie dla jej zdrowia i życia.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawczynię S. K.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej upatrywała w naruszeniu przez Sądy obu instancji art. 38 ust. 1 w zw. z art. 39 ust. 1 w zw. z art. 41 ust. 1 u.o.z.p. oraz w związku z art. 41 ust. 1 Konstytucji, poprzez ich błędną wykładnię i oczywiście nietrafne przyjęcie, że wyrażenie zgody na wspólne zamieszkanie po opuszczeniu domu pomocy społecznej oraz pomoc w niezbędnych czynnościach przez pełnoletnią osobę posiadającą pełną zdolność do czynności prawnych połączone z ustaleniem, że wnioskodawczyni funkcjonuje w domu pomocy społecznej w sposób zorganizowany, udziela pomocy innym

umieszczonym tam osobom, jej okres pobytu jest długotrwały i wyraża rzeczywistość i jednoznaczną wolę jego opuszczenia, nie jest wystarczające do uwzględnienia wniosku.

Zdaniem skarżącej, zasadność skargi kasacyjnej jest oczywista również z tego względu, iż odmowa zmiany orzeczenia o przyjęciu jej do domu pomocy społecznej stanowi oczywiste naruszenie konstytucyjnie gwarantowanej wolności osobistej przez nie danie jej szansy życia „na wolności”, zgodnie ze swoją wolą.

Uczestnik w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i obciążenie uczestników kosztami postępowania w zakresie przez nich poniesionym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim

wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona.

Oczywistej zasadności skargi nie dowodzą wnioski, które Sąd Okręgowy wyprowadził z całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego przyjmując, że wniosek o zmianę orzeczenia o umieszczeniu wnioskodawczynie w domu pomocy społecznej nie zasługuje na uwzględnienie. Skarżąca kwestionuje w tym zakresie podstawę faktyczną zaskarżonego rozstrzygnięcia i przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy ocenę dowodów, co w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalne (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.) i na tej podstawie neguje następnie wyprowadzone przez ten Sąd wnioski dotyczące braku przesłanek do przyjęcia, że H. S. jest osobą, która zapewni jej wspólne zamieszkiwanie oraz pomoc w niezbędnych czynnościach życia codziennego i leczeniu, po opuszczeniu domu pomocy społecznej.

W świetle wiążącej Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia brak podstaw do stwierdzenia, że Sąd Okręgowy w sposób oczywisty naruszył art. 41 ust. 1 w związku z art. 38 ust. 1 i art. 39 u.o.z.p. Sądy *meriti*, stwierdziły, że nie istnieje obecnie konstruktywna dla wnioskodawczynie alternatywa dla opieki instytucjonalnej zapewnianej przez D. w M. Wnioskodawczynie prawidłowo funkcjonuje w ramach opieki instytucjonalnej, a pozbawienie jej tego rodzaju opieki przez zmianę orzeczenia o umieszczeniu w

domu pomocy społecznej stanowiłoby na chwilę obecną realne zagrożenie dla jej zdrowia i życia.

Skarżąca jest upośledzona umysłowo w stopniu lekkim, co wiąże się ze znacznym obniżeniem poziomu funkcjonowania intelektualnego, czemu towarzyszy deficyt w zakresie zachowań adaptacyjnych. Ponadto od co najmniej kilkunastu lat choruje na zaburzenia afektywne dwubiegunowe. Jest to choroba o charakterze nawracającym, w której przebiegu występują epizody depresyjne i maniakalne lub hipermaniakalne, przy czym u skarżącej występowały ciężkie epizody depresji ze stuporem depresyjnym, wymagające bezwzględnej hospitalizacji psychiatrycznej. W konsekwencji wnioskodawczyni bez należytego wsparcia społecznego nie jest w stanie samodzielnie zaspokajać swoich podstawowych potrzeb życiowych, wymaga stałej opieki i kontroli w zakresie przyjmowania niezbędnych leków, a brak tej opieki – która aktualnie jest jej zapewniana w ramach D. w M. - zagrażałby jej zdrowiu i życiu ze względu na ryzyko nawrotów choroby.

Z poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych nie wynika by obecnie skarżąca mogła skorzystać z opieki innych osób poza D. w M., skoro osoba, która miałaby tej pomocy udzielić, ogranicza się w tym przedmiocie do deklaracji, nie ujawniając nawet stanu lokalu do którego skarżąca miałaby przenieść swoje centrum życiowe. Ponadto A. S., która sama jest osobą wymagającą pomocy i pielęgnacji, nie opuściła D., nie zamieszkała ze swoim partnerem, a plany z tym związane są nieskonkretyzowane.

Wbrew stanowisku skarżącej Sądy *meriti* nie naruszyły jej konstytucyjnych praw uznając, że nie ma aktualnie warunków by mogła funkcjonować poza D.. Samodzielnie – w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz opinii biegłego z dziedziny psychiatrii nie ma bowiem takiej możliwości, nie istnieją także członkowie rodziny, którzy mieliby z nią kontakt i chcieliby podjąć się takiej opieki. Z kolei H. S. jest wobec skarżącej osobą obcą, którego deklaracje nie zostały w dacie zamknięcia rozprawy zrealizowane w minimalnym nawet stopniu, a warunki w których skarżąca miałaby przebywać po opuszczeniu D. nie zostały zweryfikowane wobec jego odmowy udostępnienia lokalu mieszkalnego kuratorowi, co nie dawało Sądom – kierujących się jej dobrem - żadnych przesłanek do przyjęcia, że skarżąca po opuszczeniu Domu Pomocy

Spółecznej będzie miała zapewnione bezpieczeństwo i opiekę, z uwzględnieniem kontroli przyjmowania przez nią leków, kontynuowania leczenia, a także kontroli gospodarowania środkami finansowymi.

Dostrzeżenia także wymaga, że nic nie stoi na przeszkodzie by skarżąca ponowiła wniosek, gdy plany związane z zamieszkaniem A. S. poza D. wejdą w fazę realizacji i zaistnieje realna możliwość zapewnienia wnioskodawczyni opieki poza D.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach należnych pełnomocnikowi ustanowionemu dla wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy orzekł na podstawie § 14 ust. 1 pkt 3 i § 16 ust. 4 pkt 1 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).